

A SÁROSPATAKRA VISSZATÉRT KÖNYVEK

A PATAKI PRÉDIKÁTOR KÖNYVE

VERÉCZI S. FERENC sárospataki prédikátor 1607-ben született. A pataki Kollégiumban tanult, ahol a seniori tisztet is betöltötte. (1631) Tanított a bodrogkeresztúri iskolában, azután – 3 éven át - protestáns egyetemeket látogatott Hollandiában, Angliában. [i]

Itt – a hollandiai Leidenben – találkozott Tállyai Z. Mártonnal, aki – hozzá hasonlóan - kolozsvári rektorként gyakorolta az egyetemjárást, hogy azután hazatérve református lelkipásztorként szolgáljon – többek között - Beregszászban. Hozzá írta Veréczi üdvözlő versét, ami az első nyomtatásban megjelent műve. A peregrinációt követően szétváltak útjaik: Tállyai Z. Márton a puritán eszméket támogatta, Veréczi pedig a puritánokkal szemben induló szervezkedés élére állt.

Hazatérve előbb Toronyán működik (ma: Szlovákia). Innen hívja tanárának az Alma Mater. Igazgatja is a pataki Kollégiumot, közegyházi szerepet vállal a Tolcsvai Zsinaton, de néhány év múltán, 1638-ban, elfogadja a tállyai gyülekezet meghívását és oda megy lelkipásztornak. Hat év múlva viszont első papnak hívják Patakra, s ő vállalja ezt a szolgálatot a Kollégium felügyeletével együtt.

Népszerű prédikátor, neves szónok. Prédikációi leköthették a hallgatóságot, ma is olvasmányosak. A gróf iktári Bethlen Péter temetésén mondott beszédét kinyomtatják Nagyváradon. [ii] A gyülekezeti és kollégiumi hallgatósága jegyzeteli a beszédeit.

1656-ban ismét megjelenik egy temetési beszéde Váradon, a Geleji Katona István műveit, vagy a nevezetes Váradi Bibliát kiadó Szenci Kertész Ábrahám nyomdájában, címlapján az iktári Bethlenek családi címerével.

A zsebbe való kis könyv gerincmérete: 15,5 cm. A 61 oldalas, tenyerünkben elférő kötet, a kor nyomdászatának remeke. A könyv sorsáról a benne található tulajdoni bejegyzések nyomán annyit tudunk, hogy 1791-ben Nagy István tulajdona volt. [iii]

Könyve, mely új borítót kapott, 1794-ben került a kollégiumi könyvtár állományába. [iv] Másfél évszázadon át jól megvolt itt, ahonnan 1939-ben megőrzésre a fővárosba szállították, onnan pedig a II. világháború végén a Szovjetunióba vitték, hogy azután - 61 év után - ismét visszatálhasson szűkebb hazájába.

Veréczinek ez a beszéde Sárospatakon hangzott el nemes és nemzeti Debreczeni Tamásné Tarjáni Margit temetésén, akit négy házasságban eltöltött évtized után veszített el a férjeura. A könyv címe:

Lelki Hartz, Avagy Olly Halotti Praedikációs rövid Tanítás, Melyben a' Keresztyén Léleknek Ellenségivel valo kemény tusakodása, erre valo fegyveri, baj viadallyának modgya, és végre minden Ellenkezőin vehetendő igaz győzelme szem eleiben adatik. Mellyet

praedikállott Sáros-Patakon W. F. Váradon nyomattatott MDCLVI. Esztendőben.

Ha beleolvasunk szövegébe, ilyen részleteket találunk:

„...A’ test nem egyéb, hanem az ördögnek kémje, kivel a’ mi lelkiünknek várait és romladozott bástyáit, ottan-ottan megkémeleli, hol és mi formán férhetne inkább és legközelebb hozzánk e’ világnak Machinaival, fal törő kosaival. A’ mi lelkiünknek leg fellyebb valo vára a’ szív, ennek külömb-külömb kerítési, bástyái vadnak, külsők és belsők. Első a külsők közül a’ látás, Másik a’ hallás, Harmadik a’ szaglás, Negyedik a’ kostolás, Eötödik a’ tapasztalás. A’ belsők között Első az okos értelem, Másik az akarat, Harmadik az indulatok. A’ Sátán mindeneknek felette ezeket ostromollya mi bennünk: A’ test ezeknek minden erős avagy erőtlenségét jól tudván, bé-súgja a’ Sátánnak mellyiket kellessék leg inkább és gyakrabban lövöldözni. Innét vagyon, hogy némellyeknek szemeket csallya-meg, mint Éva anyánknek, az alma szépségével. Dávidot a’ Betsabé asszonynak fejér testével. Némellyeket fülekről lövöldöz, mint Herodest a’ fajtalan játékos zengéseknek, udvari, kényes musikáknak hallásával. Nemellyeket a’ száglással, kostolással ostromol, mint amaz Epulo gazdagot, a’ sok ételben, italban valo tobzodással. Némelyeket végezetre kezek és lábok által vészen –meg, mint Géházit és Judást, a’ más ember marhájának el-lopásával...”

A prédikátor a gyülekezeti szolgálata és kollégiumi munkája mellett a tokaji, szatmárnémeti, olaszliszka zsinatokon lép fel a puritánus eszmék terjesztőivel szemben. Pataki pásztorokodásának tizedik esztendejében azonban - 47 évesen - egy sátoraljaújhelyi temetés alkalmával szélütés éri. Még két évig ellátja szolgálatait, részt vesz a Gálszécsi Zsinaton a tiszáninneni liturgia megalkotásában, [v] de megromlott egészsége miatt kénytelen visszavonulni, s 1660-ban elmegy a minden élők útján.

A pedagógiatörténeti kiválóság, Comenius Ámós János a pataki tevékenységét befejezve, búcsúbeszédében elismeréssel emlékezik Veréczi buzgó segítőkészségéről. [vi]

Beszédeit még halála után is megjelentetik. Komáromi Csipkés Györgyöt a tudós bibliafordítót pl., aki pataki tanuló éve alatt ugyancsak a hallgatója volt, az irigyei azzal vádolják, hogy nem a maga igehirdetéseit prédikálja, hanem Veréczi lejegyzett prédikációit mondja sajátjaként. [vii]

Könyvének ismertetésével, mely elveszett és megtaláltatott, egyúttal a 400 éve született pataki prédikátorra és hitvalló nemzedékére emlékezünk.

Kiss
Endre József

- [i] Zászlós János: A sárospataki tanárok életrajza. = Sárospataki Lapok 1889/32. sz. 598. p.
- [ii] Unium necessarium, azaz...halotti rövid prédikáció, mellyet...Bethlen Péter... halála és temetése felett tett...Nyír-Bátorban 4. nov. anno 1646. Vereczi Ferencz Saaros Pataki prédikátor. In:„Temetési pompa...” Nagyvárad, 1646. RMNY 1636-1655. Bp. 2000. No. 2160. 427. p.
- [iii] Ő a református énekszerző, az „Ó könyörgést meghallgató Édes Atya mindenható...” – kezdetű, 480. dicséretünk költője, Debreczeni Nagy István is lehetett.
- [iv] A könyvtári állományba Zilahi Császár Sámuel szerzeményezte, aki 1792-1794-ben volt alkönyvtárnok. A kötet könyvtári jelzete: D.531.
- [v] Liturgia Sacrae Coenae... Sárospatak, 1654.
- [vi] Comenius kibúcsúzó beszéde. Sárospatak, 1654. RMNY id. m. No 2547. Johannes Amos Comenii Laborum scholasticorum Patakini...MDCLIV. 731. p.
- [vii] Hegedűs László: Egyházi régiségek a' sáros-pataki reform. egyház nevezetesebb eseményei és papjainak rövid életrajza. = PEIL 1847/22. sz. 519., 522-523. p.